
DOŚWIADCZENIA DYDAKTYCZNE

Barbara Kwiatkowska-Tybulewicz
Uniwersytet Warszawski

Działalność dydaktyczna Zakładu Teorii Wychowania Estetycznego (od 2017 r. Zakładu Edukacji Estetycznej i Studiów nad Kulturą)

Summary

DIDACTIC ACTIVITY OF THE AESTHETIC EDUCATION AND CULTURAL STUDIES UNIT

This article is a presentation of the didactic activity of the Aesthetic Education and Cultural Studies Unit. It presents a variety of didactic classes taught currently by the members of the Unit, starting from the study programme of the Art and Media Education specialisation, through obligatory and optional classes addressed to students of the Faculty of Education, to general university courses for students of other faculties and students of foreign universities.

Key words: art, education, didactic activity, art education, media education

red. Paulina Marchlik

Wprowadzenie

Zgodnie z podstawowymi założeniami teorii wychowania estetycznego sztuka ma ogromne znaczenie dla wszechstronnego rozwoju człowieka, zapewniając harmonijny rozwój osobowości, tj. emocji, intelektu i sił twórczych przez kontakt z dziełami sztuki oraz własną aktywność twórczą w różnych dziedzinach (Wojnar 1984: 212). Sztuka to także ważny element kształtowania postawy „otwartego umysłu”, charakteryzowanej przez Irenę Wojnar jako postawa napiętej uwagi, czujności i wrażliwości, zależna od świadomości i szerokiej orientacji człowieka w świecie i jego możliwościach (Wojnar 1970: 290–291).

Dzisiaj coraz wyraźniej słychać głosy wskazujące na przenikanie się sfer sztuki, kultury, edukacji i sfery społecznej. Podkreśla się zalety uczestnictwa w działaniach artystycznych nie tylko z powodu zmiany psychologicznej w człowieku, rozwoju kreatywności i twórczości, czy rozwijania indywidualnej tożsamości, ale także jako czynnika ułatwiającego zmianę społeczną czy kształtującego postawę obywatelską. Tradycyjne podziały na to, co artystyczne i na to, co społeczne powoli tracą sens. Płynne przenikanie się sfery estetycznej i społecznej, tego co indywidualne z tym, co pozwala na tworzenie więzi społecznych i wspólnotowych, staje się dziś istotnym czynnikiem, wpływającym na pracę pedagogów w polu sztuki (por. Moszkowicz 2014: 116). W pracy badawczej i dydaktycznej członków Zakładu Edukacji Estetycznej i Studiów nad Kulturą brane są pod uwagę wszystkie wymienione tu czynniki, zarówno związane z wpływem sztuki na rozwój człowieka, jak i jej oddziaływaniem na sferę społeczną.

W ramach działań dydaktycznych pracownicy Zakładu Edukacji Estetycznej i Studiów nad Kulturą proponują szereg zajęć akademickich, skierowanych zarówno do studentów pedagogiki, jak i studentów innych wydziałów (zajęcia ogólnouniwersyteckie). Zajęcia opierają się na teorii wychowania „do” i „przez” sztukę, w kontekście zarówno myśli klasyków, jak i współczesnych tendencji w humanistyce (od zwrotu lingwistycznego, przez zwrot obrazowy/wizualny, do zwrotu ku rzeczom i zwrotu performatywnego). Prowadzone zajęcia obowiązkowe, jak i fakultatywne podkreślają rolę sztuki (szeroko rozumianej) w edukacji tak w treści, jak i formie działań pedagogicznych. Zajęcia dydaktyczne z proponowanych do realizacji przedmiotów w większości odbywają się stacjonarnie (na Wydziale Pedagogicznym UW oraz w instytucjach artystycznych i instytucjach kultury), chociaż w ofercie pojawiają się także kursy mieszane i zdalne (e-learningowe). Zajęcia prowadzone są w języku polskim oraz angielskim nie tylko dla studentów Uniwersytetu Warszawskiego, ale także dla osób przyjeżdżających na studia z innych ośrodków w Polsce w ramach programu MOST oraz z zagranicy w ramach programu Erasmus.

Specjalność: Edukacja artystyczna i medialna

W ramach działalności dydaktycznej Zakładu Edukacji Estetycznej i Studiów nad Kulturą prowadzone są studia drugiego stopnia na specjalności edukacja artystyczna i medialna. Stworzony autorski program studiów jest odpowiedzią na współczesne zapotrzebowanie na dobrze przygotowanych merytorycznie, ale

także medialnie edukatorów działów edukacyjnych w instytucjach artystycznych i instytucjach kultury oraz nauczycieli plastyki na etapie szkoły podstawowej i ponadpodstawowej. Wzbogacenie edukacji artystycznej o elementy edukacji medialnej rozszerzyło proponowany wachlarz zajęć o takie, podczas których studenci zdobywają kompetencje w zakresie komunikacji medialnej, czy metod dydaktycznych, wykorzystujących nowe technologie. Takie umiejętności mogą wpłynąć na urozmaicenie ich przyszłej pracy edukacyjnej zarówno w szkole, jak i w instytucjach kultury.

Program studiów składa się z trzech głównych bloków: edukacji artystycznej, edukacji medialnej oraz części praktycznej, koncentrującej się na działaniach twórczych studentów. Zajęcia wchodzące w skład każdego z wyżej wymienionych bloków zaprojektowano zarówno na pierwszym, jak i drugim roku studiów.

Blok 1: Edukacja artystyczna

Podstawą, na której w głównej mierze opiera się program specjalności, stanowi pierwszy blok zajęć, dotyczący zagadnień sztuki, kultury i edukacji oraz występujących między nimi zależności. Punktem wyjścia dla zajęć wchodzących w skład pierwszego bloku jest teoria wychowania estetycznego, rozumiana jako interdyscyplinarna koncepcja należąca do nauk o wychowaniu (edukacji), ale jednocześnie powiązana z innymi dyscyplinami, zajmującymi się człowiekiem, społeczeństwem i kulturą: z filozofią, estetyką, psychologią i socjologią (Wojnar 2007: 873). Celem zajęć, wchodzących w skład bloku pierwszego, jest pedagogiczna refleksja nad możliwościami wykorzystania sztuki w edukacji, z uwzględnieniem stanowisk klasyków teorii, jak również pozapedagogicznych kontekstów dawnych i współczesnych. Studenci podczas zajęć akademickich mają możliwość poznania bogatej tradycji teorii wychowania estetycznego, by następnie poddać refleksji wychowanie estetyczne we współczesnej, nowej, zmieniającej się rzeczywistości w kontekście zaproponowanych przez Krystynę Pankowską czterech obszarów:

1. uwzględnianie szerszego kontekstu interdyscyplinarnego (teorii kultury masy, antropologii kulturowej, psychologii);
2. dostrzeganie zjawiska „wyciekania” estetyki w obszary pozaestetyczne (łączenie problemów estetycznych z kontekstami społecznymi i politycznymi, a także położenie nacisku na problem estetycznej anestezji, wynikający z nadmiaru lub niedostosowania sytuacji estetycznych oraz wykorzystywanie estetyki jako towaru – np. przez rynek);

3. uwzględnianie estetyki nowych mediów (wypracowanie nowych estetycznych kodów deszyfracyjno-interpretacyjnych);
4. uwzględnianie międzykulturowości estetycznej (redefinicja tradycyjnych pojęć, np. przeżycia/doświadczenia estetycznego czy kanonu estetycznego) (Pankowska 2013: 191).

W ramach pierwszego bloku studenci uczestniczą także w zajęciach z historii sztuki, podczas których poznają dzieje sztuki, jej zmienność w permanentnym ruchu między tradycją a innowacją. Poszukują zależności między zmiennością w sztuce, a zmiennością świata, myśli filozoficznych, społecznych i politycznych. Jednocześnie szukają śladów tradycji w nowszych kierunkach artystycznych, zdając sobie sprawę, iż sztuka, nawet ta najbardziej rewolucyjna, pozostaje w nieustannym związku z przeszłością: „dzieje sztuki są ustawicznym ciągiem przemian i innowacji dokonywanych na tle dorobku dotychczasowego – tradycji [...] są więc ciągłą oscylacją, ciągłym dialogiem pomiędzy nowością i dawnością, pomiędzy twórczością i tradycją” (Białostocki 1991: 15).

Studenci zdobywają wiedzę na temat dziejów sztuki, poznają jej historię oraz dzieła kanoniczne. Jednocześnie uczą się pracy edukacyjnej w oparciu o sztukę współczesną, zapoznając się z działalnością współczesnych artystów, analizując najnowsze tendencje w sztuce i możliwości, jakie stwarzają nowe technologie w polu sztuki. Włączenie sztuki współczesnej do dzisiejszych działań edukacyjnych wydaje się bardzo istotne. W sytuacji, kiedy ze sztuką można zetknąć się wszędzie, nie tylko w szkole, czy muzeum, ale także na ulicy, w przestrzeni publicznej, czy w Internecie, wiedza na temat współczesnych działań artystycznych może pomóc nauczycielowi/edukatorowi w jego pracy pedagogicznej. Także artyści współcześni sięgają po pedagogiczne formy działania, rozszerzając pole sztuki o eksperymenty o charakterze edukacyjnym (realizacje z kręgu sztuki-jako-pedagogiki) (por. Bishop 2015). Zauważalny w XXI w. zwrot edukacyjny w sztuce i praktykach kuratorskich wymaga także zmiany sposobu myślenia pedagoga na temat sposobów uczenia o sztuce i włączania sztuki w praktyki pedagogiczne. Sztuka staje się już nie jedynie działaniem artystycznym, ale także elementem działania naukowego, czy badawczego (np. rozwój metod badań jakościowych art-based research, pedagogiki opartej na performansie itp.) (por. Finley 2009). Sztuka współczesna staje się ważnym partnerem dla pedagogiki, gdyż opowiada o świecie, w którym żyją uczniowie/wychowankowie sami ten świat współtworząc, jak i będąc tego świata „wytworem”. Ukazanie bliskich wychowankom problemów w innym, artystycznym świetle, opowiadanych językiem sztuki, może rozszerzyć ich perspektywę, pokazać różnorodność

punktów widzenia i interpretacji znanych z życia codziennego sytuacji. Jednocześnie współczesne projekty artystyczne mogą posłużyć do dyskusji na temat współczesnych nurtów filozoficznych, czy dzisiejszej myśli społecznej i politycznej. Mogą zatem być pomocne w tworzeniu własnych interpretacji i prób osobistego rozumienia współczesnego świata. Potrzebujemy dziś nowych narzędzi do opisu i interpretacji świata – sztuka współczesna może być jednym z nich (por. Kwiatkowska-Tybulewicz 2016). Studenci analizują relację sztuka współczesna–pedagogika nie tylko podczas zajęć wykładowych, ale także działając praktycznie w przestrzeniach Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w Warszawie, łącząc projekty artystyczne prezentowane w CSW z wiedzą na temat sztuki współczesnej (współczesne strategie interpretacyjne np. dekonstrukcjonizm, intertekstualizm oraz konteksty np. psychoanaliza, feminizm, postkolonializm) z teorią wychowania estetycznego i współczesną myślą filozoficzno-społeczną.

W programie studiów znajdują się także zajęcia z kultury i sztuki etnicznej, przygotowujące studentów do praktycznej realizacji zadań edukacji regionalnej i międzykulturowej. Poznanie obyczajów i tradycji regionalnych w zakresie śpiewu, tańca, plastyki regionów w Polsce i na świecie staje się istotnym elementem dialogu międzykulturowego, prowadzącego do porozumienia i współpracy w duchu tolerancji i pokoju ludzi różnych kręgów kulturowych. Ukazywanie pluralizmu głosów, różnorodności form artystycznych, wielości narracji z różnych stron Polski i świata jest ważnym elementem edukacji międzykulturowej, w której zwraca się coraz większą uwagę na wiedzę o sztuce innych kultur. Pokazywanie, w jaki sposób formy sztuki funkcjonują w różnych społeczeństwach, jakie potrzeby zaspokajają, jakim celom służą, w jaki sposób poszerzają ludzką zdolność postrzegania i rozumienia świata, byłoby więc ważnym krokiem na drodze do poznania i do porozumienia (Pankowska 2013: 208). Podczas zajęć studenci analizują pojęcie „małej ojczyzny”, poszukują jej współczesnych przejawów oraz szukają jej elementów w wybranych działaniach folklorystycznych (por. Samoraj 2016).

Studia koncentrują się na sztukach wizualnych, teatrze i filmie. Studenci biorą udział w zajęciach z zakresu edukacji plastycznej, edukacji teatralnej oraz edukacji filmowej. Poznają metodykę zajęć plastycznych oraz metodykę treningu kreatywności. Jako godne uwagi uzupełnienie traktować należy zajęcia: muzyka i wychowanie, akcentujące integralność sztuki i włączające elementy muzyki, dźwięku i śpiewu do działań przyszłych nauczycieli plastyki i edukatorów artystycznych. Przygotowując się do pracy w charakterze edukatorów w przestrzeniach muzealnych, w ramach programu studiów studenci mają możliwość

poznania podstawowych zagadnień związanych z funkcjonowaniem muzeum, z uwzględnieniem zmian w muzealnictwie w XXI w. (nowa muzeologia, muzeum interaktywne, muzeum wirtualne itp.).

Studenci zdobywają wiedzę na temat dziejów sztuki, kontekstów sztuki, dziedzin i kierunków artystycznych nie tylko podczas zajęć wykładowych, ale także uczestnicząc we współczesnym życiu artystycznym, odwiedzając aktualne wystawy oraz biorąc udział w wydarzeniach kulturalnych. Wiedza i działania twórcze w połączeniu z aktywnym uczestnictwem w kulturze pozwala na lepsze przygotowanie się do przyszłej pedagogicznej pracy w polu sztuki.

Blok 2: Edukacja medialna

Przygotowując edukatorów do pracy w instytucjach artystycznych, a także nauczycieli plastyki do prowadzenia zajęć w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych, należy wziąć pod uwagę szybkość przeobrażeń cywilizacyjno-kulturowych, z jaką mamy dziś do czynienia. Rozwój mediów elektronicznych i ekspansja technologii informacyjno-komunikacyjnej, zrewolucjonizowały niemal wszystkie dziedziny naszego życia, wpływając istotnie na uczenie się, spędzanie wolnego czasu, czy pracę zawodową. Interaktywne cyfrowe media coraz częściej występują dziś w roli narzędzia pośredniczącego w relacjach między człowiekiem a światem, a także w kontaktach międzyludzkich. Mamy dziś do czynienia z różnymi zjawiskami, które razem składają się na wyłaniającą się nową postać porządku kulturowego, jakim jest cyberkultura (Kluszczyński 2001: 33). Artystyczną ekspresją cyberkultury jest zaś sztuka multimedialna (tamże).

Podczas studiów na specjalności edukacja artystyczna i medialna studenci analizują trzy wymiary współczesności, związane z gwałtownym rozwojem technologicznym i medialnym: cyberkulturę, społeczeństwo informacyjne oraz sztukę nowych mediów. W programie specjalności znajdują się także przedmioty, które nie wiążą się ściśle z edukacją artystyczną, ale stanowią metodyczne przygotowanie do bycia nauczycielem i edukatorem wykorzystującym w pracy zawodowej nowe technologie. Studenci uczą się sposobów wykorzystania mediów w procesie socjalizacji, edukacji i komunikacji społecznej. Poznają podstawowe założenia edukacji medialnej. W czasie studiów przygotowują się do umiejętnej analizy i krytycznej oceny medialnych przekazów (jak również do ich tworzenia) oraz wykorzystywania nowych mediów w działalności edukacyjnej. Ważnym elementem specjalności są nowoczesne metody kształcenia wykorzystujące nowe technologie np. e-learning, które mogą być wykorzystywane zarówno w ramach

edukacji szkolnej (urozmaicenie tradycyjnej edukacji plastycznej), jak i podczas pracy edukacyjnej w instytucjach artystycznych. Studenci mają możliwość uczestnictwa w przygotowanych dla nich kursach e-learningowych oraz uczą się samodzielnego tworzenia ciekawych (zarówno w treści, jak i formie) zajęć zdalnych.

Program studiów na specjalności edukacja artystyczna i medialna wiąże kształtowanie świadomego korzystania z treści medialnych ze zdolnościami do kompetentnej komunikacji we wszystkich formach przekazu: drukowanych i elektronicznych. Studia wyposażają studentów w niezbędną wiedzę o mediach w kontekście współczesnej kultury i edukacji oraz w umiejętność tworzenia przekazów audiowizualnych w postaci filmów, reportaży multimedialnych, prezentacji elektronicznych itd. Dzisiejsza kultura to przede wszystkim świat obrazu, w którym zawiera się zarówno świat sztuk plastycznych, jak i świat filmu, fotografii, czy multimediiów. Edukacja medialna w programie naszych studiów łączy się więc z treściami artystycznymi, które w dużej mierze przemieściły się dziś w szeroko rozumiane obszary medialne i stanowią nierozdzielalną z nimi całość.

Blok 3: Działania twórcze

Studia w ramach specjalności edukacja artystyczna i medialna stanowią połączenie wiedzy o kulturze, sztuce i mediach z własną twórczością artystyczną. Studenci uczestniczą w warsztatach artystycznych, plastycznych, performatywnych, ceramicznych, poznając różne techniki artystyczne i doskonaląc warsztat twórczy. Projektują i realizują autorskie projekty interdyscyplinarne, skierowane do szerokiego odbiorcy. Uczą się form zarządzania projektem (planowanie, promocja, realizacja, ewaluacja itp.). Współpracują ze studentami innych uczelni – w tym uczelni artystycznych.

Ważnym elementem tego bloku zajęć są wizyty studyjne w różnych instytucjach artystycznych i kulturalnych, w czasie których studenci zapoznają się z formami pracy działów edukacyjnych, funkcjonujących w danych instytucjach, oraz biorą udział w przygotowanych dla nich warsztatach zgodnych z profilem danej placówki (np. pedagogika teatru, pedagogika tańca, edukacja muzealna itp.). Tym sposobem poznają w praktyce współczesne metody i koncepcje edukacji artystycznej, stosowane w muzeum, galerii sztuki, teatrze, szkole tańca, domu kultury i itp.

Istotnym elementem przygotowania do pracy w charakterze edukatora w instytucjach artystycznych oraz nauczyciela plastyki w szkole są praktyki studenckie. Studenci realizują obowiązkową praktykę zarówno w działach eduka-

cyjnych w instytucjach artystycznych lub medialnych, jak i w szkole, prowadząc zajęcia plastyczne. W ramach praktyki studenci na pierwszym roku studiów trafiają do różnych instytucji (teatry, muzea, galerie, kina, szkoły tańca, szkoły fotografii, szkoły muzyczne, domy kultury, wydawnictwa, radio, telewizja itp.), gdzie uczą się organizacji pracy edukacyjnej, prowadzą zajęcia, pomagają w realizacji aktualnych zadań wynikających z harmonogramu działań w konkretnej placówce. Na drugim roku zaś odbywają praktykę w szkole, obserwując pracę nauczyciela plastyki oraz samodzielnie prowadząc zajęcia, wykorzystując wiedzę i doświadczenie zdobyte podczas studiów, jak i wizyt studyjnych i praktyk w instytucjach artystycznych.

Absolwent specjalności edukacja artystyczna i medialna jest kompetentnym odbiorcą sztuki dawnej i współczesnej, posiada wiedzę oraz umiejętności plastyka-twórcy oraz uczestnika i animatora kultury współczesnej. Charakteryzuje się kulturą estetyczną w zakresie sztuk plastycznych, jak też innych dziedzin sztuki np. film, teatr, sztuka nowych mediów. W swojej pracy jako edukator artystyczny lub nauczyciel plastyki w szkole, potrafi tworzyć i upowszechniać różnorodne postaci przekazów wizualnych dla celów artystycznych, edukacyjnych i użytkowych.

Pozostałe działania dydaktyczne pracowników Zakładu Edukacji Estetycznej i Studiów nad Kulturą

Poza opracowaniem programu i prowadzeniem zajęć na specjalności edukacja artystyczna i medialna, członkowie Zakładu Edukacji Estetycznej i Studiów nad Kulturą uczestniczą w działalności dydaktycznej Wydziału Pedagogicznego, prowadząc obowiązkowe i fakultatywne zajęcia akademickie dla studentów pedagogiki, jak i studentów innych wydziałów UW oraz studentów zagranicznych.

Wszyscy studenci pedagogicznych studiów licencjackich w module humanistycznych podstaw pedagogiki realizują przedmiot edukacja kulturalna w formie wykładu, konwersatorium i lektorium. Niestety jest to jedyny obowiązkowy dla wszystkich studentów w programie studiów I stopnia przedmiot związany z obszarem badawczym Zakładu Edukacji Estetycznej i Studiów nad Kulturą. To tutaj zatem studenci stykają się po raz pierwszy z tematyką sztuki i wychowania, dokonują aktualizacji pedagogicznej refleksji nad istotą kultury w działaniach edukacyjnych, jak i poznają podstawowe zagadnienia związane z teorią wychowania estetycznego. W ramach obowiązkowych zajęć na innych specjal-

nościach prowadzone są poza tym zajęcia z edukacji plastycznej oraz metodyki zajęć plastycznych dla nauczycieli edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Dużą popularnością cieszą się proponowane przez Zakład zajęcia fakultatywne dla studentów pedagogiki oraz zajęcia ogólnouniwersyteckie dla studentów innych wydziałów UW, w których podejmowana jest tematyka sztuki i edukacji: „Sto pomysłów na działania twórcze”, „Tabu w sztuce” oraz „Wychowawcze aspekty sztuki współczesnej”. Podczas wymienionych zajęć studenci z innych wydziałów poznają teorię wychowania estetycznego, analizują sztukę dawną i współczesną, poszukując jej wychowawczego potencjału (także sztukę kontrowersyjną, dotykającą tabu, przekraczającą granicę estetyczną lub etyczną) oraz działają twórczo łącząc teorie pedagogiczne z różnymi formami artystycznej aktywności. Warto także zaznaczyć, iż „Wychowawcze aspekty sztuki współczesnej” jest kursem e-learningowym, prowadzonym przez Barbarę Kwiatkowską-Tybulewicz i Macieja Słomczyńskiego od 2007 r. Jest to jeden z pierwszych kursów zdalnych, jakie pojawiły się w ofercie Uniwersytetu Warszawskiego. W czternastu dotychczasowych edycjach wzięło w nim udział 1055 studentów różnych wydziałów UW.

Trzeba także wspomnieć o zajęciach prowadzonych w języku obcym, w których uczestniczą studenci z uczelni zagranicznych, studiujący na Wydziale Pedagogicznym UW w ramach programu Erasmus: „Art & Education”, „Child Art & Education”, „Intercultural Dialogue”. To kolejna okazja do zapoznania osób z innymi ośrodkami akademickimi z bogatą tradycją wychowania przez sztukę oraz polską teorią wychowania estetycznego. Do tej pory w zajęciach tych wzięli udział studenci między innymi z: Irlandii, Niemiec, Hiszpanii, Włoch, Brazylii, Rosji, Ukrainy, Malty, Turcji, Chorwacji, Serbii, Pakistanu i Kurdystanu. W ramach współpracy międzynarodowej studenci z zagranicznych ośrodków akademickich poznają współczesne formy edukacji artystycznej w Polsce. Polska szkoła wychowania estetycznego jest także prezentowana na zajęciach dydaktycznych prowadzonych przez pracowników Zakładu na uniwersytetach zagranicznych (np. współpraca Mariusza Samoraja z Kunstuniversität Linz).

Studenci zainteresowani tematyką sztuki i edukacji mają możliwość uczestniczenia w seminariach licencjackich i magisterskich znajdujących się w ofercie dydaktycznej Zakładu: „Edukacyjne konteksty sztuki i kultury” oraz „Twórcza aktywność dziecka”. Doktoranci przygotowujący dysertacje na temat szeroko ujmowanej relacji między sztuką a edukacją uczestniczą w prowadzonym przez Krystynę Pankowską seminarium doktoranckim (rozprawy doktorskie dotyczą tematyki sztuk plastycznych, teatru, filmu, tańca, literatury, edukacji muzealnej,

szkolnictwa artystycznego i szkół twórczych). Członkowie Zakładu Edukacji Estetycznej i Studiów nad Kulturą angażują się ponadto w zajęcia dydaktyczne na innych wydziałach UW, jak i prowadzą zajęcia na Uniwersytecie Otwartym Uniwersytetu Warszawskiego. Wzbogacają ofertę studiów podyplomowych Wydziału Pedagogicznego UW, realizując program studiów podyplomowych „Sztuka”, kierowanych przez Elżbietę Kukulę.

Zakończenie

Sztuka jest ważnym terenem badań dla środowiska pedagogicznego. Głównym zadaniem wychowania przez sztukę ma być z jednej strony rozszerzenie i wzbogacenie form ludzkiego myślenia, odczuwania i działania, dzięki wykorzystaniu wartości wyobraźni, z drugiej zaś otwarcie na drugiego człowieka, zachęcenie do interakcji i twórczego kreowania wspólnej przestrzeni społecznej. Artyści stawiają pytania o sens życia, rolę człowieka w świecie, możliwość przekroczenia konkretnych trudnych sytuacji życiowych czy rozwiązania problemów społecznych. Zespół Edukacji Estetycznej i Studiów nad Kulturą stara się kontynuować bogatą tradycję polskiej szkoły wychowania estetycznego. W proponowanych zajęciach dydaktycznych niestrudzenie podkreślana jest waga przestrzeni na styku sztuki i edukacji, jako doniosłego obszaru zainteresowania pedagogicznego. Dzięki ukazywaniu z jednej strony długiej historii rozważań na temat relacji sztuka–wychowanie oraz polskiej teorii wychowania estetycznego, z drugiej zaś, najnowszych stanowisk teoretycznych i działań łączących sztukę z pedagogiką w Polsce i na świecie, idea wychowania przez sztukę oraz stała obecność sztuki w edukacji może pozostać istotnym elementem współczesnych działań pedagogicznych.

Bibliografia

- Białostocki J. 1991. *Sztuka cenniejsza niż złoto*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Bishop C. 2015. *Sztuczne piekła. Sztuka partycypacyjna i polityka widowni*, tłum. J. Staniszewski, Fundacja Nowej Kultury Bęc Zmiana, Warszawa.
- Finley S. 2009. *Badania posługujące się sztuką. Rewolucyjna pedagogika oparta na performansie*, tłum. M. Podgórski, [w:] *Metody badań jakościowych*, red. N.K. Denzin, Y.S. Lincoln, t. 2, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 57–79.

- Kluszczyński R.W. 2001. *Społeczeństwo informacyjne. Cyberkultura. Sztuka multimedialnych*, Wydawnictwo Rabid, Kraków.
- Kwiatkowska-Tybulewicz B. 2016. *Wychowawcze aspekty sztuki współczesnej. Z perspektywy pedagogiki krytycznej*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Moszkowicz M. 2014. *Uwagi do raportu końcowego dotyczącego projektu Animacja/Edukacja. Możliwości i ograniczenia edukacji i animacji kulturowej w Polsce*, [w:] *Animacja/Edukacja. Możliwości i ograniczenia edukacji i animacji kulturowej w Polsce. Raport końcowy*, M. Krajewski, F. Schmidt, Małopolski Instytut Kultury, Kraków, s. 109–116.
- Pankowska K. 2013. *Kultura – sztuka – edukacja w świecie zmian. Refleksje antropologiczno-pedagogiczne*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Samoraj M. 2016. *Kurpiowski Zespół Folklorystyczny „Carniaci” – perspektywa edukacji regionalnej*, „Pedagogika Społeczna”, nr 1, s. 199–218.
- Wojnar I. 1970. *Estetyka i wychowanie*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Wojnar I. 2007. *O edukacji estetycznej – głos pedagoga humanisty*, [w:] *Wizje i re-wizje. Wielka księga estetyki w Polsce*, red. K. Wilkoszewska, Universitas, Kraków, s. 871–875.
- Wojnar I. 1984. *Teoria wychowania estetycznego – zarys problematyki*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.